

СТАВОВИ ПОСЕТИЛАЦА О СПОРТСКО-РЕКРЕАТИВНИМ АКТИВНОСТИМА НА АДИ ЦИГАНЛИЈИ

VIEWS VISITORS ABOUT SPORTS AND RECREATIONAL ACTIVITIES IN ADA CIGANLIJA

Јован Плавша*, Зоран Држић*

Примљено: 19.10.2012. | Прихваћено: 29.11.2012.

РЕЗИМЕ: Ада Циганлија представља динамичан екосистем и еколошку оазу Београда. У природној симбиози флоре и фауне, острва, реке и два језера створен је микроклимат различит од градског, а све ово привлачи посетиоце Аде да се баве различитим активностима. Ада Циганлија као један од најатрактивнијих простора Београда, има основне функције: снабдевање града водом, одвијање дневних спортско-рекреативних активности, одржавање спортских такмичења, уз присуство културних догађаја, забаве, разоноде, угоститељске понуде, као пратећих садржаја у функцији спортске рекреације и привредне активности која није у супротности са условима заштите водоизворишта. Услови који постоје на Ади Циганлији омогућавају одвијање више облика туризма, међу којима су најзаступљенији: спортско-рекреативни, купалишни, екскурзиони и излетнички, викенд и манифестациони туризам. Спортско-рекреативни туризам као најзначајнији део туристичке понуде представља примарну одлику и једну од главних функција овог простора. Креативна заступљеност разноликих садржаја, намењених великом броју различитих корисника, главна је одлика Аде Циганлије. Савско језеро је уређено као велеградска плажа, и захваљујући својим карактеристикама испуњава услове кандидатуре за добијање „Плаве заставе“, ознаке за најлепша купалишта, престижног обележја у свету. Уколико се „београдско море“ окити престижном заставицом, Србија ће бити 41. држава која је то признање добила. За сада, већ и кандидатура говори о изузетним квалитетима простора којим располаже наш главни град.

Кључне речи: Ада Циганлија, спортско-рекреативни туризам

* Др Јован Плавша, редовни професор, Универзитет у Новом Саду, Природно-математички факултет, Департман за географију, туризам и хотелијерство, Трг Доситеја Обрадовића 3, Нови Сад.

** Докторант, Универзитет у Новом Саду, Природно-математички факултет, Департман за географију, туризам и хотелијерство, Трг Доситеја Обрадовића 3, Нови Сад.

Abstract: *Ada Ciganlija is a dynamic ecosystem and ecological oasis of Belgrade. The natural symbiosis of flora and fauna, islands, rivers and two lakes created a different microclimate of the city that attracts visitors of Ada to engage in various activities. Ada Ciganlija as one of the most attractive areas of Belgrade, has essential functions of water supply, the daily conduct of sports and recreational activities, sport events, the presence of cultural events, entertainment, leisure, catering services as a supplemental in the function of sports and recreation business, which is not in conflict with the protection of water source. The conditions that exist in Ada Ciganlija allow performance of multiple forms of tourism, among which are the most common: sports and recreation, swimming, hiking and sightseeing, weekend and manifestation tourism. Sports and recreation tourism, as the most important part of the tourist offer, presents a primary characteristic and one of the main functions of this area. The principal property of Ada Ciganlija is a presence of creative and diverse contents designed for a great number of various users. The Sava Lake was regulated as a metropolitan beach, and due to its characteristics, meets the requirements for obtaining the nomination "Blue Flag", marks for the most beautiful beaches, the prestigious hallmark of the world. If the "Belgrade's sea" is to be decorated with the prestigious flag, Serbia would be the 41st country which received this recognition. For the time being, the candidacy speaks about the remarkable qualities of the space which is on disposal to our capital.*

Key words: *Ada Ciganlija, sports and recreation tourism*

УВОД

На простору Београда има много туристичких атракција и локалитета на којима посетиоци и туристи могу да задовоље своје потребе и уживају у различитим садржајима и активностима. За становнике Београда, али и за посетиоце и туристе веома важни су локалитети на којима, уз разне активности, одмор и уживање, могу провести летње дане, али и уживати током других делова године. Свакако, један од најатрактивнијих простора је Ада Циганлија. То је за Београђане омиљено излетиште, купалиште и одмаралиште, а последњих година све је већи број туриста који дођу у Београд, а одлуче се да део свог времена проведу и на Ади Циганлији.

Ада Циганлија је речно острво у реци Сави које се налази у непосредној близини ужег градског простора, око 5 km узводно од ушћа Саве у Дунав, на територији београдске општине Чукарица (слика 1). Острво је вештачким путем, преграђивањем Саве и градњом насипа 1967. године, претворено у полуострво чиме је створено Савско језеро са плажама. Иако Београд има око 200 km речних обала и 16 острва, ипак, за посетиоце и туристе најатрактивнији простор је Ада Циганлија. До изградње вештачког насипа и спајања са копном Ада Циганлија је спадала међу највећа речна острва у Србији. Дужина Аде је 6.300 m, ширина око 700 m, а површина 272 ha (Милосављевић, Леви, 2006). Заједно са суседном Адом Међицом, акваторијумом – Савским језером и Чукаричким рукавцем и делом Макишког поља, површина је око 800 ha (www.adaciganlija.rs). Чукарички рукавац (16 ha) је створен захваљујући превлаци до Аде Циганлије, а сада представља марину за чамце и мање бродове и веома је значајан за сидрење пловила којима посетиоци и туристи, воденим путем долазе на овај простор (Ђоковић и Томић, 1999). С об-

Слика 1. Ада Циганлија, Сава и Савско језеро

Figure 1. Ada Ciganlija, Sava and Savsko lake

(Извор: www.adaciganlija.rs)

зиром да је вода Савског језера топлија и чистија од речне, на језеру и острву (полуострву) су створени услови за масовну рекреацију и бављење готово свим спортовима на води и копну. Захваљујући свом положају, опремљености објеката и дужини стаза, Савско језеро је погодно и за врхунска такмичења на мирним водама.

Ада Циганлија и Савско језеро несумњиво представљају најпосећенији спортско-рекреативни простор у Београду. О великој посећености, током лета, на обалама Савског језера и на Ади Циганлији сведоче и подаци да радним даном овде борави преко 100.000 лица, а викендом (током два дана) и до 300.000 посетилаца и туриста. Због своје популарности Ада Циганлија се често у жаргону назива „Београдским морем“ (слика 3) (www.adaciganlija.rs). Савско језеро је дуго 4,2 километра и просечно је широко 200 метара, са дубином између четири и шест метара (просечно 4,5 m) (Дуцић, 1993). Пошто је река Сава пловна и на овом сектору утиче у Дунав, међународни пловни пут, којим се одвијају крстарења са пристајањем у Београду, то омогућава задржавање туриста у граду. Пристаниште на Сави, где долазе бродови на међународним крстарењима, повезано је речном линијом са Адом Циганлијом чиме се страним туристима омогућава посета и упознавање овог простора. То свакако преставља велику шансу и потребно је да се у сарадњи са туристичким агенцијама дефинише програм који ће омогућити боље упознавање природних предности и карактеристика простора Аде Циганлије (www.beograd.rs).

Ово Острво представља и засебан екосистем настао захваљујући утицају водених површина, шумског комплекса и специфичне микроклиме (годишње је скоро 100 дана са температуром преко 25°C). Привлачност овог простора чине: интересантна валовита алувијална равна, шумске и травнате површине, уређени терени и плаже на Савском језеру, разноврсни спортско-рекреативни садржаји, угостиољска понуда и близина центра града.

Слика 2. Распоред неких простора за спортско-рекреативне активности на Ади Циганлији

Напомена: понтонски базен за ватерполо (1), терен за особе са инвалидитетом (2), трим парк (3) и хала за тенис (4).

Figure 2. Some spaces schedule for sports and recreational activities in Ada Ciganlija

Note: pontoon pool for water polo (1), sports facilities for persons with disabilities (2), trim park (3) and tennis hall (4)
*(Извор:*www.blic.rs)

Спортски објекти и терени на Ади су бројни (слика 2), а ради илустрације наводимо најважније: два велика терена за фудбал, шест бетонских терена за мали фудбал и рукомет, десет терена за кошарку, седам отворених тениских терена, хала са два терена за тенис, шест бетонских одбојкашких терена, два одбојкашка терена на песку, терен за мини голф, терен за велики голф, рагби терен, бејзбол терен, ватерполо базен који је отворен на понтонима и судијски торањ са спортско-хангарским простором за спортове на води, жичара за скијање на води, терен за хокеј на трави, мали терени за одбојку на песку, простор за клизави фудбал (аква сокер), простор за скокове са еластичним ужетом (банџи џампинг), вештачка стена и терен за гађање лоптицама које дојају (пејнтбол), терен за лица са инвалидитетом, док за риболовце поред Савског језера постоји и језеро Ада Сафари (Тасић, 2005). Како се на Ади Циганлији активно тренирају различити спортови, овде су смештена два спортска савеза и 14 клубова.

С обзиром на различите узрасте који посећују Аду Циганлију, занимљиво је сазнати који су разлози њиховог доласка, као и ниво задовољства укупном понудом Аде. Зато је спроведена анкета која је имала за циљ утврђивање мотивације посетилаца и њихових спортско-рекреативних потреба и навика. Анкета је спроведена средином новембра 2010. и у октобру 2011. године у периоду изузетно лепог времена, неуобичајено топлих дана, који су измамили мноштво посетилаца. Узорак анкетираних је случајан и обухвата 300 испитаника који су у амбијенту Аде Циганлије писмено одговарали на 19 анкетних питања. Може се рећи да је узорак уједначен по полу и добро репрезентује полне и узрастне групе које из спортско-рекреативних разлога током године посећују Аду Циганлију.

Слика 3. Купачи на Ади Циганлији

Figure 3. Swimmers at Ada Ciganlija

(Извор: www.adaciganlija.rs)

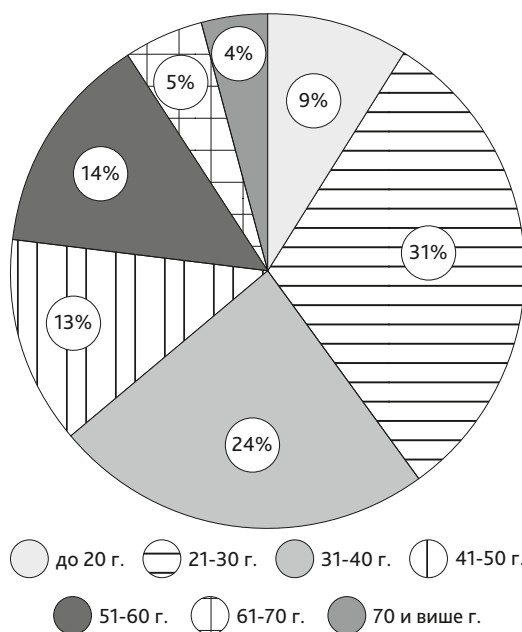
АНАЛИЗА АНКЕТНОГ ИСТРАЖИВАЊА

Највећи број испитаних (91%) је са пребивалиштем у Београду, док је 9% из градова у унутрашњости Србије или из иностранства. У анкети је заступљеност полова била приближно иста, односно 53% су чинила лица женског пола, а 47% мушкарци. Специфичност посета Ади Циганлији је та да овде долазе лица свих узраста, а таква заступљеност је и у анкети.

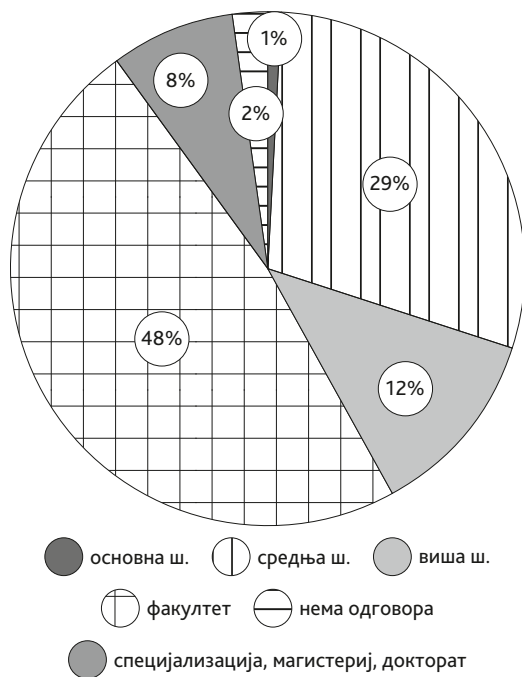
У анкетном узорку највише су заступљене групе од 21 до 30 година (31%) и од 31 до 40 година (24%), које заједно чине преко 50% свих анкетираних (55%), а то се може узети и као адекватан однос у укупној структури посетилаца и туриста (графикон 1). Дакле, више од половине лица је у животном добу за које можемо очекивати да се активно бави рекреацијом или спортом, што се уклапа у светске трендове. Чини се као логично да је најмање лица у старосним групама 61-70 година (5%) и 71 и више година (4%).

Скоро половина (48%) испитаника је са завршеним факултетом, а заједно са онима који су завршили вишу или високу школу тај удео је 60%. Ако томе додамо и удео оних са дипломама специјалисте, магистра или доктора наука (8%), долази се до закључка да је преко $\frac{2}{3}$ посетилаца (68%) Аде високообразовано (графикон 2), што се доводи у везу са претпоставком да са образовањем расте и свест о потреби бављења спортом и рекреацијом ради очувања здравља и виталности.

У сталном радном односу је 41% испитаника што је највећи проценат међу датим категоријама. Овај податак показује да су запосленим лицима потребни рекреација и спорт, а такође и да се спорт и рекреација могу успешно уклопити у дневни план активности као и да вероватно позитивно утичу на општу актив-

Графикон 1. Старосна доб анкетираних
Graph 1. The age of surveyed

Графикон 2. Образовна структура анкетираних посетилаца Аде Циганлије
Graph 2. The educational structure of the surveyed visitors Ada Ciganlija

Графикон 3. Радни статус анкетираних
Graph 3. Employment status of respondents

ност и ефикасност ове категорије становништва. Значајан удео (по 20%) међу посетиоцима Аде Циганлије чине, на једној страни незапослени, а на другој ученици и студенти (графикон 3).

Преко 90% посетилаца Аде Циганлије на овај простор дошло је два или више пута. Највише је оних који на Аду Циганлију годишње долазе до 20 пута (35%), затим следи група која овде долази од 21 до 50 пута (24%), а значајан је удео (19%) и оних који овај простор годишње посећују од 51 до 100 пута. Занимљиво је да једна седмина (14%) лица овде долази од 151 до 300 пута годишње, те да један део (6%) испитаника долази готово сваки дан (табела 1).

Веома велики број људи који често долазе на Аду Циганлију указује на привлачност, односно на њену атрактивност, што употпуњују спортско-рекреативни простори и садржаји које посетиоци могу користити или упражњавати.

Табела 1. Учесталост долазака на Аду Циганлију у току године

Table 1. Frequency of visits to Ada Ciganlija during the year

Број долазака годишње	1-20	21-50	51-100	101-150	151-200	201-250	251-300	без одговора
	35	24	19	5	6	2	6	2
%	35%	24%	19%	5%	6%	2%	6%	2%

Табела 2. Рекреативне активности за које се најчешће опредељују посетиоци Аде Циганлије

Table 2. Recreational activities that visitors of Ada Ciganlija often choose

Најчешћи избори	Активност	
I избор	шетња	вожња бицикла
II избор	вожња бицикла	шетња
III избор	вожња бицикла	пливање

За преко $\frac{4}{5}$ посетилаца (81%) разлог доласка на Аду Циганлију су спорт и рекреација. С обзиром да је Савско језеро (део комплекса Аде Циганлије) окружено ресторанима и другим угоститељским објектима, може се закључити да је за 16% испитаника разлог доласка релаксација, опуштање и уживање у понуди у неком од тих објеката.

Најчешће активности које испитаници бирају су: шетња, вожња бицикла, пливање и одбојка. Остале активности које наводе су: трчање, вожња ролера, фудбал, кошарка, скијање на води, клизање на леду, тенис, шах итд. Чињеница да је простор Аде Циганлије веома добро уређен (различите стазе, шеталишта, плаже, травњаци и др.) и прилагођен различитим категоријама посетилаца (и особама са инвалидитетом), сигурно доприноси активном боравку великог броја лица, те је на тај начин један од најважнијих фактора задовољења њихових потреба.

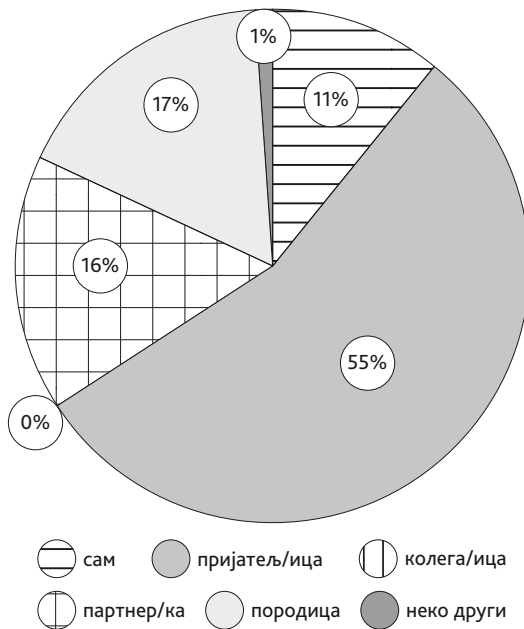
Преко четири петине (86%) посетилаца Аде је задовољно могућностима које овај простор пружа у испуњавању њихових потреба за спортом и рекреацијом. Само 2% сматра да Ада не пружа адекватне услове за реализовање њихових спортско-рекреативних потреба, док 12% посетилаца наводи да овде може делимично задовољити своје потребе за спортом и рекреацијом.

На питање везано за посету другим спортско-рекреативним местима 78% испитаника је одговорило да поред Аде посећује и друге центре и локалитете, што показује да су они који су аутентично заинтересовани за спорт и рекреацију отворени за коришћење и других простора који су уређени и опремљени садржајима који задовољавају њихове потребе.

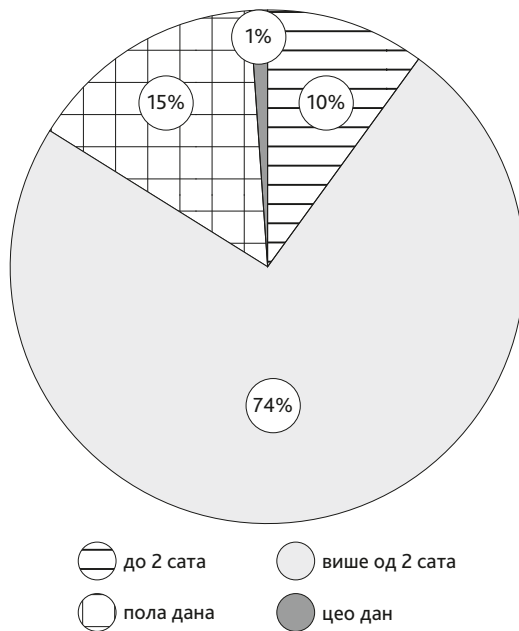
Већина посетилаца високо је оценила опремљеност Аде Циганлије спортско-рекреативним објектима и садржајима, оцењујући их на скали од 1 до 5 (највиша оцена је 5) и то: 41% оценом 5, а 50% оценом 4, уз најчешће коментаре да „ништа није савршено“ и „увек може боље“. За средњу оцену 3 се определило 8% испитаних, за оцену 2 ниједан испитаник, док је опремљеност Аде оценом 1 оцењује само 1% посетилаца.

На Аду се најчешће долази са пријатељима (55%), породицом (17%) и са партнером (16%). Посетиоци долазе и сами (11%), и то најчешће они који имају одређени програм спортско-рекреативних активности у коме би их (по њиховој оцени) присуство других ометало.

За потребе бављења планираним спортско-рекреативним активностима највећем броју испитаних (74%) потребно је више од два сата, а мање од пола дана. Боравак у трајању од пола дана бира 15% испитаника. Током летњег периода зна-

Графикон 4. Социјални аспекти посете Аде Циганлије
Graph 4. The social aspects of the visit to Ada Ciganlija

Графикон 5. Трајање посета Ади Циганлији
Graph 5. Duration of visits to Ada Ciganlija

тно више посетилаца (око 50%) на Ади Циганлији борави цео дан, користећи различите просторе и спортско-рекреативне садржаје.

Две трећине посетилаца (66%) сматра да је одржавање Аде добро и нема никаквих замерки. Нешто мање од једне трећине (30%) сматра да је одржавање овог простора осредње и да се мора још побољшати. Занемарљив је проценат (2%) оних који сматрају да је одржавање лоше, а исти проценат није дао одговор на ово питање. Слични одговори су били и на питање о сигурности посетилаца, јер нешто више од две трећине (70%) посетилаца сматра да је сигурност добра, док нешто мање од једне трећине (27%) исту процењује као осредњу, а свега 3% процењује да је лоша сигурност оних који дођу на Аду.

Иако је велика већина посетилаца (91%) опремљеност спортско-рекреативних објеката на Ади Циганлији оценила оценама 5 и 4, ипак скоро половина (48%) сматра да би требало унети неке промене везане за спортско-рекреативну понуду, док нешто више од једне трећине (29%) не би мењало ништа, мање од једне трећине (23%) не износи никакве предлоге.

Интересантни су предлози и сугестије посетилаца за промене и допуне на Ади Циганлији, а исти се највише односе на спортско-рекреативне садржаје, поправку и осавремењавање справа.

Када су у питању *сјорџиски ѿерени* посетиоци сматрају да треба више отворених терена, затим да бетонски терени морају бити квалитетнији, да фудбалски терени требају бити уређенији, да би кошаркашки и фудбалски терени требали бити савременији, да треба поставити столове за шах, итд. Такође, сматрају да терени морају бити боље одржавани, те да треба унети нове спортско-рекреативне садржаје.

Посетиоци сматрају да на Ади Циганлији треба више *сјрава* у теретани и на отвореном простору, те више полигона са справама за вежбање, и друго.

Износ и конкретне предлоге и сугестије када су у питању *сјазе* на Ади Циганлији. Сматрају да треба више уређених стаза кроз шуму за вожњу ролера и бицикла, затим да пешачке и бицикличке стазе требају бити дуже и шире, да неке стазе треба обележити, а поједине треба осветлити, да би вечерње и ноћно коришћење било безбедно. Стазе морају бити чистије, а поправка мора бити ажурнија, итд.

Слике 4 и 5. Мултифункционално игралиште (лево) и вежбе јоге (десно) на Ади Циганлији

Figure 4 and 5. Multifunctional playground (left) and yoga exercises (right) on Ada Ciganlija
(Извор: www.adaciganlija.rs)

Од Управе Аде Циганлије очекују: бољу организацију, мање моторних возила, контролу кретања пешака, више информација о садржајима који се одвијају на Ади Циганлији, више бесплатних садржаја за децу и друго.

Четири петине или 80% посетилаца сматра да моторна возила ремете угођај и боравак на Ади Циганлији и они подржавају идеју забране уласка моторних возила у спортско-рекреативни комплекс.

Оно што посетиоце Аде Циганлије највише привлачи су: природа, спортски садржаји и уређеност простора. Природне предности које наводе су: језеро, шума и остало зеленило, плажа, парк и чист ваздух. Садржаји које издвајају су: терени за спортове, вежбалишта (слике 4 и 5), места за купање и бављење активностима на води (скијање, педолино), шумске површине и друго, а простор описују као средње уређен. Посетиоце поред амбијента Аде Циганлије привлаче и различита такмичења и манифестације, док један број, односно млађе посетиоце, више привлаче забава, кафићи, дискотеке и дружење са вршњацима.

Оно што се посетиоцима најмање допада на Ади Циганлији је недовољан ниво одржавања хигијене, непоштовање правила понашања од стране неких посетилаца (вожња аутомобилима преко зелених површина, купање паса у језеру, бацање отпадака, понекад прегласна музика у ресторанима, итд.) и гужве, нарочито у летњем периоду. Испитаници истичу да језеро није довољно очишћено од траве која смета када се купају, а има и доста отпадака на обали. Већина сматра да моторна возила и мотоцикли загађују ваздух ове зелене градске оазе и ометају посетиоце у њиховим активностима.

ЗАКЉУЧАК

Може се истаћи да је Ада Циганлија несумњиво драгоцен простор, са бројним и разноликим теренима и спортско-рекреативним садржајима који задовољавају потребе и захтеве већине посетилаца. Међутим, има потреба и могућности да се један део простора, садржаја и укупне понуде побољша и доведе у стање које би посетиоцима омогућило адекватнији, пријатнији и дужи боравак у овој, преваходно зеленој градској оазису, коју велики град, као што је Београд, мора „неговати“ ради добробити својих грађана и лица која посећују или дуже бораве у нашем главном граду.

У тренутним условима простор Аде Циганлије постаје мали за потребе великог града и треба пронаћи могућност ширења ове спортско-рекреативне зоне.

Пошто се Београд и даље популационо увећава и просторно шири, потребно је уредити и опремити још неколико сличних простора са спортско-рекреативним садржајима, који би задовољавали потражњу и захтеве већег броја посетилаца, а то би омогућило боље и оптималније коришћења простора Аде Циганлије, односно њен одрживи развој у времену које је пред нама.

Примедбе на актуелно стање на Ади Циганлији, најчешће су последица великог броја посетилаца и тешкоћа да се оствари оптимално одржавање, нарочито када знамо да посете угоститељским објектима на овом простору трају и дубоко

у ноћ. Комуникација Управе Ј.П. „Ада Циганлија“ и корисника треба да буде конструктивнија и динамичнија, мада су примећене неке акције којима се жели удовољити жељама посетилаца. Тако су посетиоцима понуђени и неки нови садржаји, односно спортско-рекреативне активности, као што су: ски-трака (омогућава вежбе скијања током целе године), клизалиште, рођење, парк борилачких вештина и слично, као и неке бесплатне активности.

Без обзира на неке примедбе и критике, може се констатовати да Ада Циганлија у највећем делу испуњава своју улогу квалитетног простора за одмор и спортско-рекреативне активности становника Београда, али и посетилаца или туриста из других насеља Србије или из држава у окружењу. Чињеница да је Ада Циганлија ушла у туристичку понуду Београда као *City break* дестинација, свакако ће допринети развоју туризма јер ће многи туристи који долазе у Београд (страни и домаћи), у оквиру аранжмана посећивати и Аду (поред Калемегдана, центра града, храма Светог Саве). Кроз програме и понуду Туристичке организације Београд, туристи су информисани о Ади као једном од три најлепша градска острва у Европи – после острва у Паризу и Прагу. Планира се да се туристима, који у оквиру боравка у Београду буду посећивали и Аду, понуди пакет који би подразумевао избор спортско-рекреативних дешавања и активности, обилазак Аде и посете ресторанима (Стручне службе ЈП „Ада Циганлија“).

ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ ПОДАТАКА

- Дуцић, В. (1993): Утицај урбанизације на природу Аде Циганлије. *Зборник радова*, Географски факултет Универзитета у Београду, бр. 41, стр. 213-223.
- Ђоковић, Е., Томић, И. (1999): Антропогени утицај на природу Аде Циганлије. *Земља и људи*, бр. 49, стр. 21-25.
- Милосављевић, М., Леви, Р. (2006): *Код два бела јолуда I Сџари Београд*. ИП Сигнатуре, Београд.
- Тасић, Н. (2005): *Како освојити Београд*. Perollo, Београд.

Стручне службе ЈП „Ада Циганлија”
www.adaciganlija.rs
www.beograd.rs
www.blic.rs